

הִלְכוֹת עֲרוּבֵי תְּחוּמֵינִי סִימָן תַּח תַּח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ל]

כִּינן שְׁאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַגִּיעַ שָׁם בֵּין־הַשְּׂמֻשּׁוֹת, שֶׁהוּא זְמַן קִנְיָתָהּ (ערוכ"ב).

18) ואם קודם שיקנה את עירובו אינו יכול להגיע למקום העירוב, אבל אחר שיקנה יכול להגיע אליו [כגון שהניח עירובו בעיר גדולה שתחילתה סמוכה תוך אלפיים לעירו, ומקום הנחת העירוב היה רחוק אלפיים מעירו, ונמצא שאחר קניית העירוב יכול להגיע לעירובו, כיון שכל העיר נחשבת כד' אמות], כתב האור שמח (פ"ח מהל' עירובין ה"ה) שהעירוב מועיל לו.

והוכיח כן מדברי הגמרא (עירובין לה, א), שאם הניח עירובו בסוף אלפיים שלו ונתגלגל עירובו חוץ לאלפיים, אם נמצא העירוב בתוך ד' אמות לתחומו הרי זה עירוב, משום שכשיקנה העירוב הרי הוא זוכה בד' אמות שסביבו, ונמצא שהוא תוך אלפיים למקום שביתתו אף על פי שקודם קניית העירוב הוא מרוחק ממנו יותר מאלפיים [וכגון שעומד בסוף ביתו למזרח והעירוב רחוק אלפיים ושתי אמות למזרח], ומבואר שהעירוב חל אפילו אם יכול להגיע אליו רק אחר שיקנה העירוב.

19) ואם הניח עירובו רחוק יותר מאלפיים אך תוך י"ב מיל מביתו, הסתפק המנחת חינוך (מצה כד אות ב) אם מן התורה מועיל עירובו שלא ילקח אם הלך אלפיים אמה אחרי הי"ב מיל, שיש לומר שאחר שגורו חוץ לאלפיים אמה לתחומין, אם כן אינו יכול להגיע למקום עירובו, והרי הוא כמו שאבד או נשרף העירוב ואינו עירוב כלל ולוקח, או שכיון שמן התורה רשאי להגיע למקום עירובו, חל עירובו מן התורה. ותלה נדון זה בחקירת האחרונים אם על ידי איסור דרבנן משתנה הדין בדאורייתא.

[משנ"ב ס"ק לא]

זְעַן מִה שֶׁקִּבְּנוּ בְּסִימָן תִּיא בְּמִשְׁנָה בְּרִדְנָה וְבִאֵוִר הִלְכָּהּ⁽²⁰⁾.

20) שם (ס"ק ג) הביא שני טעמים מדוע כששלח שליח להניח לו עירוב והניחו השליח במקום הרחוק יותר מאלפיים מביתו, הרי זה קנה שבינת בביתו: א. משום שאומדים את דעתו שאם לא יחול עירובו רוצה לקנות שבינת בביתו. ב. שכיון שאם יחול עירובו לא יוכל לזוז ממקומו, ממילא לא חלה השליחות, שהכלל הוא שבכל מקרה כעין זה אומר המשלח לשליח 'לתקוני שדרותיך ולא לעותי'. וכתב בבית הל' שם (ד"ה ונשא), שלפי הטעם הראשון גם אם הוא עצמו הניח עירוב חוץ לאלפיים שלו יקנה שבינת בביתו, אבל לפי הטעם השני שהסברא היא מחמת שלא חלה השליחות, אם הוא עצמו הניח את העירוב במקום הרחוק אלפיים אמה ממקומו בבין השמשות, בטלה שבינתו במקומו, שהרי גילה דעתו שלא נוח לו בשבינת מקומו, ולא יוכל לזוז ממקומו. ולדינא כתב שם, שיכול להקל ולסמוך על הטעם הראשון.

סִימָן תַּח

דִּין מְקוֹם נְתִינַת הָעֲרוּבִים

[משנ"ב ס"ק ג]

וּמִצְוֹת לֹא לִקְנוֹת תְּגוּמָה.

1) משמע שאילו היה הדין שמערבין אף לדבר הרשות היה איסור להניח עירוב בבית הקברות. והקשה האבני מילואים (סי' כח ס"ק ס ד"ה אך קשה בהא) שהלא בעצם הנחת העירוב יש מצוה מדרבנן, ואם כן מדוע נאסר הדבר הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו, ודומה הוא למודר הנאה מן המעין שמותר לטבול בו אף שטבילתו מועילה לו לכמה דברים, והניח בצ"ע. והגר"י קניבסקי (קהלות יעקב נדרים סי' מה)

תירץ, שבמצוה קיומית שאינו מחויב לעשותה, נחשב שצריך המעשה הוא לצורכו והרי זו הנאה, אבל במצוה חיובית כגון טבילה, אם היא נעשית לצורך מצוה אינו נחשב להנאה. והאמרי בינה (הל' שבת סי' לו) תירץ, שבטבילה עיקר כוונתו למצוה דהיינו להטהר, מה שאין כן בעירוב עיקר כוונתו לצורך דבר הרשות.

[משנ"ב שם]

זֶה תִּשְׁכַּח הִנָּה זְלָנָה אֶסְרוּ לְקִנְיָתָהּ שָׁם שְׂבִיחָתָהּ⁽²⁾.

2) במה שאמרו שהעירוב אינו מועיל אפילו בדיעבד, הקשה הפמ"ג (א"א ס"ק ב) שלכאורה הדבר תלוי במחלוקת אב"י ורבא (תמורה ו, א) לגבי 'כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני או לא, וגם כאן כיון שאסור לעשות כן ועבר על האיסור, יהיה תלוי במחלוקת זו. ותירץ, שכאן לדעת הכל אין העירוב מועיל, כיון שהמקום שבו מונח העירוב אסור בהנאה ולכן אינו נחשב דירה.

והרע"א (בהגהת שרע) הקשה על השר"ע, היכן מצינו בגמרא שלא יעיל העירוב בדיעבד מחמת האיסור ליהנות מהקבר. עוד הקשה, שהלא גם אם לא יחול העירוב יש עבירה, שהאיסור הוא במה שנהנה בשמירתו אחר בין השמשות, ואם כן מה הטעם שלא יעיל העירוב בדיעבד, הרי אינו עובר את העבירה בקיום המצוה, והניח בצע"ג [ולכאורה לדברי הפמ"ג מיושב דברו].

ומצינו באחרונים כמה תירוצים בדבר:

א. הקרן אורה (עירובין לא, ב ד"ה גמרא מפני שיכול) והחזו"א (אור"ח סי' צו ס"ק ל) כתבו, שיתכן שהו"א קנס שקנסו חכמים.

ב. בספר בני ציון (ס"ק ב) כתב, שיש לומר שכל מה שחפץ בשמירת הפת אחר בין השמשות הוא רק אם יחול העירוב, שאז יש לו צורך בפת, אבל אם לא יחול העירוב ודאי שאין לו כל ענין שתהיה פתו בבית הקברות, ונמצא שחלות העירוב גורמת הנאה.

ג. עוד תירץ בספר בני ציון (שם), על פי דברי הבי" (ט' תנו ד"ה מיהו) בביאור השיטה שלא מועיל עירוב לדבר הרשות גם בדיעבד, שכיון שמעיקר הדין מועיל רק עירוב ברגליו, ועל העשירי הקלו לערב גם בפת, וכשאנו לדבר מצוה לא הקלו. ולפי זה יש לומר שכשהניח באופן שסופו לעבור על איסור, גם כן לא הקלו שיעיל עירוב בפת.

[שעה"צ ס"ק ו]

וְדָבָר הַמְּקַנֵּה אֲבָקָהּ קָשִׁים לְפָנֵינוּ⁽³⁾.

3) שפירש טעם דברי השר"ע מפני שיכול להכנס לשם במגדל הפורח, דהיינו תיבה בגודל אמה על אמה ברום שלוש אמות ונושאות אותה בהמות, ויכול ליטול את העירוב בפשוטי כלי עץ שאין בהם רוחב טפח. ובפשוטות כוונתו שצריך שיהיה למגדל שיעור ארבעים סאה כדי שיהא עליו שם אהל ולא כלי, כדי שיחפץ בפני הטומאה. ותמדה האחרונים [תוספת שבת (ס"ק ה) מצוה"ש והפמ"ג], שהלא כאן מדובר בבית הפרס שהחשש בו הוא שם אדם תימצא עצם כשעורה, ועצם כשעורה מטמאה במגע ובמשא ולא באוהל, ואם כן מדוע צריך שיהיה למגדל שם אהל, הלא גם אם ירכב האדם על גבי בהמה הריהו טהור כל שהוא עצמו אינו מסיט עצם כשעורה. ועוד, מדוע הוצרך למה שכתב בסוף דבריו שצריך להביא את העירוב אליו על ידי כלי שאינו מקבל טומאה ואינו מביא את הטומאה, והלא אף אם נטמא העירוב אינו יכול לחזור ולטמא את הכהן, שהרי אוכל אינו מטמא אדם.

וכתב התוספת שבת, שהגמ"א דובר באופן שבה למקום קבר יחיד, ואסור לכהן גם בשרת יחיד להתקרב לתוך ד' אמותיו, ולכן צריך שיהיה תיבה ומגדל להיכר שלא יאדיל על הקבר עצמו, ולענין היכר די באוהל זרוק. ומטעם זה צריך ליטול את העירוב על ידי כלי שהוא פחות מטפח, כדי שלא יטמא באהל מחמת הכלי.

הַלְכוּת עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין סִימָן תַּח תַּח

רעד באר הגולה

(ג) (כט) המצטרפים לעיר שמודרין התחום חוץ מהם, הרי זה כנותנו בתוך העיר: ד' חזן ערוב חוץ לתחום, (ל) אינו כלום (ו)ש' לו (לא) תחום מביתו (מיימוני והמגיד פרק ו מהלכות עירובין):

תַּח דִּין מְקוֹם נְתִינַת הָעֲרוֹב, וּבִי י"ג סְעִיפִים:

א (א) הנותן ערוב בבית (ב) הקברות * אינו ערוב, לפי ששפית הקברות (ב) אסור בהנאה, וכיון שרוצה בקיום הערוב שם (ג) אחר קנינה הרי נהנה בו. ואם נתנו (ד) בבית הפרס (ה) הרי זה ערוב, ואפילו היה כהן, (ו) * מפני שכול להקנס שם (ז) * במגדל הפורח או (ז) * שנינפת והולך: ב' בצריך שיהא הוא הנקרא שם * (פרוש, תבה אנהא במגדל תלוייה בתכלים, צריך) * (פרוש, מוסף לפני נגליו ואינו מסיט) ב' משנה שם ל"ב ובקמה דוקמי

באר היטב
במודד תחום מעירו ופגע בעיר אחרת, ועין במקרא. ועין בספר אכ"נ העורר שהארץ כדן זה, ועין שם בספר מגני ארץ דפוס פרוס: (ג) המצטרפים. אפילו אם נתנו בסוף העבור אין נותנין לו ב' אמות לצד חוץ, דקשעמוד במקום שנחשב לו כד' אמות אין לו לצד חוץ כלום כמו שעומד בקיר וסתר, תוספות דף ס ע"ב:
(ה) הקברות. דינו בקבר של בגנו, דאלו בקרע שרי, דקרע עולם אינו נאסר, עין י"ד סימן שסד: (ג) במגדל. הינו תבה גדולה אמה על אמה ברום ג'

משנה ברורה
דבר אחד: (כט) המצטרפים לעיר. פרוש, בעבורה של עיר [והוא תוך שבעים אמה ושיירם, וכנ"ל בסימן שצח]. ואפילו אם נתן אותו באמה אחרונה של העבור אין (כד) נותנין לו הארבע אמות שנותנין לשאר מניח ערוב לצד חוץ, במקבאר לעיל, דקשמיני תוך מחיצה או מקום שנחשב כארבע אמות אין לו לצד חוץ כלום, והרי הוא כשאר בני העיר, שמודרין תחומם תוך מסוף העבור והלאה [אחרונים]: ד' (ל) אינו כלום. כיון (כס) שא' אפשר לו להגיע שם בין השמשות, שהוא זמן קנינה¹⁸ ערובי¹⁹, מאחר שהוא חוץ לתחום במקום שהוא עומד: (לא) תחום מביתו. דקשהו (ט) עומד בביתו או (ט) בתחום ביתו, אמרין דמסתמא ניחא לה לקנות שביתת ביתו כשאין ערובו ערוב. ועין מה שכתבנו בסימן תיא במשנה ברורה ובאר הלקכה²⁰:

א (א) הנותן וכו'. מירי אפילו בישראל. ואם נתנוהו שם הערוב בשביל כהן, בלאו השעם שבפנים גס"כ אסור, משום דבעינן שיהיה יכול להגיע למקום ערובו, וכיון דכהן הוא לא אפשר [טור]: (ב) אסור בהנאה. ומירי (ב) בקבר של בן, בגין, דאלו נתנו בקבר של קרקע שרי, דקרע עולם של נאסר, כמו שכתוב בירודה דעה סימן שסד: וכל-שכן אם לא נתנוהו בקבר רק על הקרקע שבצדדי הקברות, בודאי לכלי עלמא ערובו ערוב, (ג) דאין שם אסור הנאה כלל: (ג) אחר קנינה. דמה שמנח שם בין השמשות, שהוא שעת קנינה שביתה, לא אכפת לו, (ד) כיון שאין מערבין אלא לרברב-מזון, ומצות לאו להנות נתנו²¹ [ועל-כך לא חשיבא הנאה מה שהוא יכול לילך על-ידיה לחוץ לתחום], אלא מה שרוצה שיהיה הערוב קיים שם אף אחר קנינה השביתה כדי לאכל אחר-כך אם ירצה, זה חשוב הנאה ולכן אסרו לקנות שם שביתה²²: (ד) בבית הפרס. הוא שדה שנחרש בה קבר, וחישינן מדרבנן שמה נשאר שם עדין עצם כשעורה: (ה) הרי זה ערוב. דלא שיהי' כהן אסור הנאה כלל: (ו) מפני וכו'. רוצה לומר, אף דמדרבנן אסור לכהן לילך שם שמה יסיט בגלגליו עצם כשעורה, דמטמא בעמא ומשא, ואם-כן הרי (ה) אינו יכול להגיע למקום ערובו, מכל מקום שרי, דאפשר לו להקנס שם על-ידי מגדל הפורח והוא נשאר על-גבי שוורים, שעל-ידי זה לא יזח בעצם. ודוקא בבית-הפרס, שהוא מדרבנן (ו) ואין בו טמאת אהל, מה שאין פן בבית-הקברות אי אפשר בעצמו לו לכתון מפני שהוא מאהיל על הקברים, ואפילו אם יקנס במגדל שהוא מותר ארבעים סאה לא הרי חוצצה בינו לקבר, דקמא לו (ו) אהל וזרק (ח) לאו שמה אהל, וכל שאינו אהל אינו חוצץ: (ז) שנינפת. כי מפני שהוא מדרבנן, סמכו להקל ולילך על-ידי נפוח בפיו, (ט) ואם

שער הציון

(כד) תוספת שבת. ומגן אברהם העתיק מהתוספות שמי אמות, וכבר צמד בזה המצחית-השקל דהוא רק לדעת רבי אלעזר, לדעת חכמים הלא נותנין ארבע אמות: (כס) לבוש: (כו) רש"י בדף ט, וכן כתב הרשב"א שם: (כז) מסימן תיא: (כח) מגן אברהם. ובירודה דעה שם בהנחה יש דעות דגם בקבר של קרקע, העקר שמשלו וזוהו וכסו את הקבר יש אומרים דיש בזה אסור הנאה, ומשום שהמחבר שם לא הזכיר כלל דעה זו רק קבר של בגנו, על-כן לא העתיק זה המגן אברהם: (כט) ובגנו נמי, דוקא כשהוא מצעים ובגנים, אבל בכור שהוא מהקרקע גופא לא נאסר [י"ד ב"ר שם]: (א) כן מבאר בש"ש שם, וכן כתב הפרישה בענינו, דהכא מירי שנתנו בקבר גופא ולא בצדדי הקבר, דאז יש בו אסור הנאה כשהוא של בגנו: (ב) גמרא: (ג) אף דלענין דבר שפניחין לערוב אין אנו חוששין שיהיה ראוי לו דוקא כיון שחיי לישראל, וכמו שכתבאר בסימן שפ, מכל מקום לענין מקום הנחה הערוב צריך שיהיה ראוי להגיע שם דוקא מי שהיהו שם בשביל [תוספות והרא"ש]: (ד) הג"א, וכן כתבו תוספות שבת ופר"מ גמרא, ודברי המגן אברהם קשים לפרשם²³, עין שם: (ה) הינו אהל המפלט: (ו) הג"א, וכמו שכתבו ברא"ש ושאר פוסקים: (ז) אלהי רבה בשם מלבושי-י"ט טוב:

הלכות ערובי תחומין סימן תט

וערובו *במקום אחד (ח) כדי שיהיה אפשר לו לאכול (ט) בין השמשות, לפיכך אם נתפנו לשבת ברשות הרבים והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות היחיד והניח ערובו ברשות הרבים, אינו ערוב, שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בין השמשות אלא בעברה, יאכל אם נתפנו לשבת ברשות היחיד או ברשות הרבים והניח ערובו בכרמלית או שנתפנו לשבת בכרמלית והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות הרבים, הרי זה ערוב, שבשעת קניית הערוב שהוא בין השמשות מתר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית לזכר מצוה, (י) שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות (יא) במקום מצוה או בשעת הדחק: ג יתנו בראש הקנה או הקונדס הצומחים מן הארץ, אינו ערוב, המפני (יב) שמאחר שהם רבים ונוחים לקטם *ויתחייב (ג) חטאת, גזרו בהם (ואם הם רבים (יג) כנרק, עין לעיל ריש סימן שלו) אפילו בין השמשות, אפילו במקום מצוה: (יד) ואם היו תלושים ונעוצים, (טו) הרי זה ערוב: ד (טז) יתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבעוד יום או שפפל עליו גל, אם יכול להוציא יבא עשית מלאכה דאורייתא, הרי זה ערוב: ה (יז) כל המניח ערובו (יח) במקום, יש לו במקום

באר היטב

אמות ונושאים אותו בהמות, ויכול לטל הערוב בפשוטי כלי'עין שאין בה רוב טפח ולתבאיו אצלו, מ"א: (ג) חטאת. וה"ל כשפנים ערובו ברה"ח רחוק ח'

משנה ברורה

לש שם עצם כשעורה ידחהו, ועצם גדול יראהו: ב (ח) כדי שיהיה אפשר וכו'. דהא טעם הערוב, משום דנחשב כאלו קבע דירתו שם: (ט) בין השמשות. שהוא זמן קניית ערוב, תחלת שבת: (י) שכל דבר וכו'. ובאר בש"ס, דאף אם נותן ערוב על גבי אילן שהוא למשה מעשרה טפחים והוא נתפנו לשבת למשה בארץ שהוא לרשות הרבים, אף שיש בזה שני שבותים* אם יטל הערוב מן האילן: אחד, (י) שהוא במקרמלית לרשות הרבים (דהאילן פרמלית הוא), ועוד, שהוא משמש באילן שהוא מחבר, אפילו הכי הרי ערוב, מטעם דלא גזרו (יא) על שבותין בין השמשות. ומכל מקום יש שבותין שגזרו אף לענין זה, וכדלקמה בסעיף שאמר זה: (יא) במקום מצוה. וערובי תחומין חייב במקום מצוה, דהא אין מצויין אלא לזכר מצוה, גדלקמן בסימן חטו: ג (יב) שמאחר וכו'. רוצה לומר, אף דבהנחת ערובו באילן, דיש בו גמי משום שבות, דמשמש באילן, ואפילו הכי הרי ערוב, דלא גזרו בין השמשות במקום מצוה, וכו', מכל מקום קנהה שהוא רח ודק, (יג) קרוב שיכבד ליד קטימה בשעה שיכבד לטל ערובו ונקטימה ממחבר הוא מלאכת קוצרה, וגזרו אף בין השמשות, (יג) וכן הדין בהנחת ערוב ברשות הרבים רחוק (יד) שמונה אמות ממקום שנתפנו לשבת שם דאינו ערוב, דאין מתירין לתבאיו אצלו בין השמשות* פחות פחות מארבע אמות, דהוא קל לבוא ליד חייב חטאת, שיתטלגנו ארבע אמות שלמות ברשות הרבים: (יג) כנרק. רוצה לומר, שהם רבים ביותר, דאז יש לומר דדין נרק יש להם, ולא גזרו בהם משום השתמשות במחבר ולא משום שמא יקטם: ונתבאר זה בסימן שלו, עין שם במשנה ברורה סעיף קטן יד וטו: (יד) ואם

באור הלכה

בו אסור הנאה הרי ערוב, דאף דקרוב תופס סביביו ארבע אמות, הוא נק מרבנן וימור למד שם באהל ודק, ואם ינס: כול שפיר להגיע שם על ידי שבה תבה ויגדל ויגמד באורי סמך לקרוב ויטל הערוב משם על ידי אינה כלי. ויבגמן אברהם סעיף קטן ה משמע דבענין שיהא המגדל מחזיק ארבעים סאה, שהוא אמה על אמה ברום שלש אמות: ואין זה מקרה כלי'עין בזה, דהמגדל הוא רק משום הרחקה כמו שכתבו התוספות, גם מה שכתב שישל הערוב על ידי פשוטי כלי'עין שלא יתה בו רוב טפח, אין זה מקרה בזמנה שכלאו הכי כלנו טמאי מתיים⁽¹⁾: * במקום אחד. אחי לאפוקי היכא דלא יכול להגיע אליה⁽²⁾ וכדלקמה, אבל היכא דיכול להגיע אליה, אפילו נתפנו לקנות שבייתה רחוק ממקום הנחת הערוב, מקרי מקום אחד כל שהוא בתוך תחומה ויכול להגיע אליה⁽³⁾: * שהם רבים. ק"פ פרש רש"י בסוגיא, דמשום דקנה רח הוא קרוב לנודא שיקטם, והא דמבאר שם להפך דברך לא גזרינן לקטימה, פרש רש"י דהוא ברכים כנרק שלא נתקשו עדין כלל, דאז כנרק חשיב ואין עליו שם אילן, ועל ידי זה הם דברי השלחן ערוך כאן: אכן האחרונים פסקו בהקצת השלחן ערוך [עין ב"ח], וברק"טא מצאתי שחולק לגמרי על פרש רש"י משום דבסוגיא שם משמע להפך וכו', דענין הרפות אדרבה מעלה היא, ולידיה האסור הוא דוקא בקנים קשים, משום דקנה דק הוא ואיני לשכרו שיכבד לטל מפני ערובו, וברך שרי דיכול לנטותו, אבל בקשה שאי אפשר לנטותו אסור, וכדבריו מבאר גם בפרש רבנו חננאל, אכן נתבאר ברק"טא שם בשם מקצת רבתי, דאף בנך דשרינן הוא דוקא במין שהוא רך, אבל במין שהוא קשה אף ברכותו אסור, והוא נדעת הרשב"א בעצבות הקדש, והבאנו לעיל בסימן שלו, עין שם: * ויתחייב חטאת. לכאורה אינו מבאר, דהלא חמש הוא מקני שהוא רך אחי ליד קטימה שלא במתקן, כמו שפרש רש"י, ואם כן אין כאן חייב חטאת, דאינו אלא במתקן למלאכה ורק ששגג בחיובה, וכבר עמד בזה הרק"טא ומפרש דלא כפרוש רש"י אלא כנזק לעיל, דבוא למלאכה גמורה לשכרו במתקן בגטילתו משום דאי אפשר לנטותו משום דקשה הוא. ולפרוש רש"י צריך לומר, דכיון

היו תלושים. ומקרי (טו) אפילו בגובה יותר מעשרה ועומדין ברשות הרבים, ורק (טז) שלא יתה ברחקן ארבעה טפחים, דאז אין עליהם שם לרשות היחיד, והוא הדין ברחב ארבעה ורק שנה פחותין מעשרה טפחים בגבה, שאין נחשבים רק לכרמלית: אבל אם הניח קנהה שהוא גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים, שהוא לרשות היחיד גמור, לא הני ערובים⁽⁴⁾ אם נתפנו לשבת למשה בארץ שהוא לרשות הרבים, דיש מלאכה דאורייתא ונתבארה: (טז) הרי זה ערוב. ובזה אפילו יקטם, גם כן ליכא אסור דאורייתא: ויש אומרים דאף אסורא ורבנן לית בחלוש, עין אליה בנדה⁽⁵⁾: ד (טז) יתנו במגדל וכו' שפפל עליו גל וכו'. עין לעיל בסימן שצד סעיף ב וג לענין ערובי חצרות, דשם במשנה ברורה ובאור הלכה מבאר כל פרטי הדינים⁽⁶⁾, והוא הדין (יז) הקא: ה (יז) כל המניח וכו'. שמוקם ערוב קנה לו ארבע אמות תמיד (יח) סביביו, לבד האלפים שנותנין לו לכל רוח: (יח) במקום. הינו בכל מקום שאין מקו חצירות, דבמקו חצירות

שער הצינן

(י) רש"י שם, דהא על פירוש ברחב ארבעה מדי (שהוא פרמלית), דליפך לעמלה מעשרה אין ערוב ערוב: (יא) פשוט דזה דוקא בשבותין של שבת, אבל בעברה אסרת אף ורבנן אין ספק כלל מחמת בין השמשות, וכמו בבית הפסד דלעיל. ולשון הטור בריש הסימן אינו מזכיר כלי'עין: (יב) מגיד משנה, דבשבות הקרוב למלאכה גזרו אף ביד השמשות. וברש"י כתב דבנדאי יבוא ליד קטימה, ואפשר דלא דוקא הוא אלא רוצה לומר קרוב: (יג) מגיד משנה בשם הרשב"א וחספות, דלא כרש"י: (ד) אבל פחות משמונה אמות כשר, דהנחת ערוב יש לו מקום שבייתה ארבע אמות, נמצא מטלטלו רק פעם אחת פחות מארבע אמות⁽¹⁰⁾ (מ"מ: (טו) אחרונים: (טז) דלא בעינן שיהיה הערוב מנה על מקום ארבעה, כן כתב הרא"ש והעתיקהו האחרונים: (יז) כמו שכתב הטור: (יח) כן מוכח בהג"ה בסימן תח הג"ל, וכן הוא ברבנו יונה ושארי פוסקים, דמקום שבייתה הוא ארבע אמות וסביביו נותנין לו האלפים אמה לכל רוח. וכתב המגיד כתב דנותנין לו ארבע אמות לכל רוח או לאינה רוח שיערה, וצריך עיון:

הַלְכוּת עֲרוּבֵי תְּחוּמֵינִי סִימָן תט

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה מפני]

שְׂפָלָא דְּהִי קָלֵט טְמֵאי מְתִים⁽⁴⁾.

(4) מבואר מדבריו שאין איסור לכהן לנגוע בכלי הנוגע במת. אולם בשו"ת שאגת אריה (החדשות סי' יא) כתב שאסור לכהן לנגוע בכלי הנוגע במת, משום שמדין טומאה בחיבורין נחשב כמי שנוגע במת עצמו, והכהן מזהר שלא להיטמאות מהמת עצמו גם בזמן הזה. וזכור טוב (מהדרת סי' י אות יז) ציין לחידושי הר"ן (עירובין לא, א) והגהות הרש"ש (שם), שנקטו שאין הכהן מזהר על זה, וכדברי הביה"ל. [וראה בשו"ת הלכות (סי' כ) שתמה על דברי הביה"ל במה שכתב שאין צריך ליהרר שלא יהיה רוחב הכלי טפח, שהדבר צריך ביאור, שהרי אם הכלי רחב טפח הריהו נטמא באוהל, ועל זה ודאי שהכהן מזהר].

[משנ"ב סי' י]

אף שיש קוץ שני שבותים⁽⁵⁾.

(5) ובענין זה של שני שבותים כתב הר"ע מברטנורא (עירובין פ"ג מ"ג) שגור עליהם בבין השמשות שלא לעשותם. ורעק"א (על המשניות, שם) השיג עליו מהדין המבואר בעירובין (לד, ב) ולקמן (שם) שהמניח עירובו על גבי אילן הנמוך מעשרה טפחים, והוא מתכוין לשבות ברה"ר, אף שיצטרך לעבור על שני שבותים כדי ליטול עירובו, מ"מ נחשב לו כעירוב. ובשו"ת רעק"א (מהדריק סי' קנט) הביא את תירוצו של האבן העזר (עירובין לה, א) לחלק בין שני שבותים הנעשים בבת אחת, לשני שבותים הנעשים בזה אחר זה, וטעם לחילוק זה כתב בספר אורח לחיים (סי' ב), שבבין השמשות יש להסתפק בכל רגע אם הוא עדיין יום או כבר לילה, ומשום כך כאשר עשה שני שבותים בזה אחר זה הרי הם שני ספיקות נפרדים, וכיון שכל ספק הוא על שבות אחד התירו, משא"כ כשעשה שני שבותים כאחד יש לפנינו רק ספק אחד על שני שבותים, ובוה לא התירו. אמנם כל דברי האבן העזר הם לשיטת רש"י (שם) שמוכח בדבריו כמו שכתב הרע"ב ששני שבותים חמורים יותר, אכן בתוספות ובתוספות הרא"ש (שם) מבואר להדיא שבבין השמשות לא גזרו כלל אפילו על שני שבותים.

[ביה"ל ד"ה במקום]

לאִפְתָּךְ הִיא דְּלֹא יָכוֹל לְהִצִּיעַ אֵלָיו⁽⁶⁾.

(6) ולענין מי שאינו יכול להניח אצל עירובו מחמת גזירת המלכות, כגון ששרי המדינה סתמו את בית הכנסת שהנחת בו העירוב מחמת שלא שילמו הקהל את מס המלך, כתב בשו"ת נדע ביהודה (מהדרת אריה סי' ט), לענין עירובי חצרות שאין העירוב מועיל.

[ביה"ל שם]

כל שהוא בתוך תחומו וְכוּל לְהִצִּיעַ אֵלָיו⁽⁷⁾.

(7) והחזו"א כתב (אריה סי' קט סי' יט), שמדברי התוס' מוכח שדוקא אם היה מקום שבינתו בריחוק ג' רבעי מיל ממקום הנחת העירוב ולא יותר, שאז יכול להביאו אצלו בזמן בין השמשות שהוא שיעור הילוך ג' רבעי מיל, ולכן קנה שבינתו במקום שנתכוין לקנות אף שאין פת העירוב מונחת שם, אבל אם היה רחוק יותר אינו עירוב אף שהוא בתוך תחומו, כיון שלא יכול להביאו אצלו. והוסיף עוד (שם סי' יח ד"ה בתר לה, א), שאין צריך שיהיה הוא עצמו במקום הקרוב לפת בשיעור זה, אלא כל שמקום שבינתו היה בריחוק ג' רבעי מיל די בזה, כיון שאם היה במקום שבינתו היה יכול להביאו אליו את העירוב.

[משנ"ב סי' יב]

יִקְטִימָה מִמֶּחָבֵר הוּא מְלֹאכֶת קוֹצְרָה⁽⁸⁾.

(8) ואף שאינו צריך את הקנה ואם כן הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה שאסורה רק מדרבנן, כתב הריטב"א (עירובין לד, ב ד"ה גזירה שמא יקטום) שמדובר בקרקע שלו, ונזהר לו בקצירת הקנה כיון שעל ידי כך יגדל קנה אחר טוב יותר. אבל המאירי (שם) כתב, שהחמירו בשבות של מלאכה שאינה צריכה לגופה כמו באיסורים דאורייתא.

[משנ"ב שם]

דָּאִין מְתִירִין לְהִבְיֹא אֶצְלוֹ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת⁽⁹⁾.

(9) ואף שיכול להביאו אצלו בהיתר על ידי כמה אנשים שכל אחד יתן לחבירו, כתב התוספת שבת (סי' ט) שאין זה מועיל בעירוב, כיון שצריך שהוא עצמו יוכל להביא את העירוב אליו בלא עזרת אחרים. וראיה לדבר כתב בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' קד), שהרי פסק הטור (הובא במשני"ב סי' א) שכהן המניח עירוב בבית הקברות אינו עירוב כיון שאינו יכול לבא לשם, אף שיכול לבקש משראל שיביאנו אליו, והיינו משום שצריך שיכול המערב עצמו ליטול את עירובו ולא על ידי אחר. והפמ"ג (א"א סי' ז) דחה ראיה זו, שכונת הטור שנתכוין שיהיה מקום שבינתו בבית הקברות, ולכן לא מועיל מה שיכולים להביא לו את העירוב אל מחוץ לבית הקברות, כיון שהוא מחוץ למקום שבינתו.

[שעה"צ סי' יד]

נִמְצָא מְטָלְטֵלֵי רֶק פָּעִם אֶחָת פְּחוֹת מֵאָרְבַּע אַמּוֹת⁽¹⁰⁾.

(10) והחזו"א כתב (אריה סי' קט סי' יט), שדין זה נאמר דוקא אם התכוין לשבות בכל הארבע אמות שלצד העירוב, אבל אם התכוין לשבות רק באמה אחת, גם אם יש רק ז' אמות בינו לבין העירוב לא יחול העירוב, ואף שיכול להביאו לז' אמות הסמוכות לשבינתו אין די בכך, כיון שעדיין צריך להעביר שתי פעמים פחות מד' אמות עד למקומו ממש.

[משנ"ב סי' יד]

שֶׁהוּא לְשׁוֹתֵהֶינִי מְגוּר, לֹא הָיָה עֲרוּב⁽¹¹⁾.

(11) אולם אם שבינתו תוך ד' אמות למקום זה חל עירובו. ובטעם הדבר כתב הבית מאיר, שאף שאינו יכול להביאו אצלו, הרי יכול לעלות לקנה ולאכול שם את העירוב ועדיין הוא בתוך מקום שבינתו.

[משנ"ב סי' טז]

יִשׁ אֲמָרִים דָּאָף אֶסְוָא דְּרַבְּנָן לִית בְּתֵלוּשׁ, עֵינִי אֵלָיו רָבָה⁽¹²⁾.

(12) שכתב שם (סי' ה), שדעת המלבוש יו"ט (סי' ז) שיש בזה איסור דרבנן משום שדומה למחומר. והביא שמדברי הר"ע מברטנורא (עירובין פ"ג מ"ג) משמע שאין בזה אפילו איסור דרבנן. והטעם שנכתב במשנה דין זה, כדי להשמיענו שאף אם היה העמוד רחב ד' טפחים בראשו, כל שבתחתיתו אינו רחב אין דינו כרשות היחיד, וחל העירוב ולדעת הרא"ש (עירובין פ"ג סי' ד) והטור (סי' ג), יש לומר שבא ללמוד שאין צריך להניח על גבי מקום שהוא רחב ד' על ד' טפחים. אמנם הוסיף הא"ר, שמדברי רש"י (עירובין לד, ב ד"ה אפילו) והרשב"א (עבודת הקודש בשי נתיבות שער ה סי' יט) נראה שצריך להניחו על גבי מקום רחב ד' על ד' טפחים.

[משנ"ב סי' טז]

דָּשֵׁם בְּמִשְׁנֵה בְּרוּכָה וְכוּל הִלְכָה מְבָאָר קָל פְּרָטִי הִדְיָנִים⁽¹³⁾.

(13) שם (סי' ז ו-י) כתב שמגדל האמור כאן הוא דוקא כשיש בסתירתו איסור תורה, כגון שהוא של בנין, או אפילו אם אינו קבוע אלא מילטלל הריהו כמו תיבה גדולה שמחזקת ארבעים סאה, שבסתירתה יש איסור מן התורה, ומלאכה גמורה שכתב השו"ע היינו שצריך לסתור את המגדל כדי להוציא את האוכל והוסיף בביה"ל (ד"ה מלאכה), שאף שאין איסור מן התורה אלא אם כן סותר על מנת לבנות וכאן הרי אינו מכין לבנות, מימ כיון שהוא לצורך העירוב שמונה בתוכו יתכן שנחשב סותר על מנת לתקן, או משום שהוא שבות הקרוב לאיסור תורה, שהרי על כל פנים סותר הוא בנין גמור. ומטעם זה יש דעות בראשונים לאסור גם בבנין לבנים הסודרות זו על גבי זו בלא טיט, אף שסתירתו אינה אסורה אלא מדרבנן.

ומה שכתב השו"ע שאבד המפתח, כתב במשני"ב שם (סי' ח ו-יא) שזהו דוקא כשנאבד ממקום שהניחו ואינו יודע היכן הוא, אבל אם הוא מונח במקומו אלא ששכח באיזה מקום הניחו, אין דינו כאבד וחל המושך בעמוד הבא

הַלְכוּת עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין סִימָן תט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יט]

הוא הדין בהניח באמצע התחום ונתגלגל בתוך ארבע אמות שמהוין לתחום⁽¹⁴⁾, נמי דינא הכי⁽¹⁵⁾.

(14) ואף שאם יצא הוא עצמו חוץ לתחום אפילו אמה אחת אסור לו לחזור [כמבואר בשו"ע לעיל סי' תה ס"א], כתב הבי"ד (ד"ה ומ"ש והוא) שאדם זה שקנה שביטה במקום עירובו יש לו שם ד' אמות, ולכן אם נתגלגל העירוב בתוך עדיין עירובו עירוב, אבל היוצא חוץ לתחום אמה אחת שמקום שביטתו בביתו ושם הם הד' אמות שלו, אין נותנים לו עוד ד' אמות. [והחזו"א הוסיף (א"ח סי' פ ד"ה רמב"ם), שאף באופן שהעירוב היה מונח בתוך תחומו, מ"מ לענין זה דנים כאילו קנה שביטה במקום הנחת העירוב, וצוין לדברי הביה"ל (ד"ה בסוף) שהסתפק בזה].

(15) ואף על פי שקבע את מקום שביטתו במקום הנחת העירוב בתחילה, שהוא רחוק מהמקום שאילו התגלגל העירוב, מ"מ קנה עירובו, וכמו שכתב בביה"ל לעיל (ס"ב ד"ה במקום) שדי בזה שיכול להביאו אצלו.

[משנ"ב ס"ק כג]

דצריך שיהיה מנח במקום שיהיה ביכולתו להגיע אליו בין השקשות⁽¹⁶⁾.

(16) ואף שלא גזרו על שבות בבין השמשות [כדלעיל בשו"ע ס"ב] ואיסור תחומין הוא מדרבנן, מ"מ כתבו התוס' (עירובין לו, א ד"ה נתגלגל) שכיון שאם היה קונה שביטה במקום שנתגלגל העירוב לשם, נמצא שבבין השמשות הוא עומד חוץ לתחומו ואין לו אלא ד' אמות, משום כך תיקנו חכמים שלא יהיה עירוב אלא כשהוא בתוך תחומו. והריטב"א (שם ד"ה אמר רבא) תירץ, שאפילו שיכול להביאו, מ"מ כל שהוא חוץ לתחום ביתו שאינו יכול ללכת לשם בהיתר גמור, אינו קונה לו עירוב. והבית מאיר (סי' ששה ס"ח) ביאר דבריו, שכוונתו לחלק בין איסור שבות של דבר אחר, שאינו מונע את קניית העירוב, לבין איסור שבות מחמת איסור תחומין גופו, שכיון שאת זה העירוב בא להתיר, כל שאינו יכול ליטלו בהיתר גמור מחמת איסור תחומין אינו קונה שם שביטתו.

[ביה"ל ד"ה בסוף]

ונתגלגל לחוץ אפילו אמה אחת, לנצתה לא הוי עירוב⁽¹⁷⁾.

(17) והחזו"א כתב (א"ח סי' פ ד"ה רמב"ם), שגם הרמב"ם מודה שמועיל גם אם לא נתכוין לקנות בסוף תחומו ממש, שכיון שיכול להביאו אצלו למקום שביטתו, הרי זה עירוב. ורק בנתגלגל יותר מד' אמות מתחום ביתו אינו מועיל, כיון שאילו היינו מחשיבים את מקום הנחת העירוב למקום שביטתו הרי הוא עומד מחוץ לתחום שביטתו.

[משנ"ב ס"ק כה]

דמלבד שלא היה לו תוקף בשרות⁽¹⁸⁾.

(18) ואם נפל דבר איסור לתוך העירוב ואין ידוע מתי נפל, האם אומרים בזה העמד היתר על חזקתו ותולין שנפל אחרי בין השמשות, כתב השב שמעתתא (שמעתתא ג סוף פ"ז) שיש לומר בזה שמעמידים על חזקה דמעיקרא וכשר. ואף לדעת הרא"ש ועוד פוסקים שאין לומר חזקה דמעיקרא על היתר המעורב באיסור, כיון שגם לאחר שנפל האיסור לתוכו לא השתנה הודיתר בעצמותו

מכפי שהיה, ורק מחמת שאין ידוע איזהו ההיתר ואיזהו האיסור נאסר הכל באכילה מספק, מ"מ לענין עירוב כיון שמתחילה היה כשר לעירוב ולאחר מכן נפסל לכך, יש לומר בזה שמעמידים על חזקה דמעיקרא, וכן אמר בגמרא (עירובין לו, א) שאם עירב בפירות ויש ספק אם נדמעו מבעוד יום או משחשיכה, מעמידים את הפירות על חזקתם וחל העירוב, והרי דימוע הוא איסור המעורב בהיתר.

ובביאור הדבר כתב החזון יחזקאל (תוספתא עירובין פ"ב הי"א), שלענין עירוב שם ההיתר הוא 'ראוי לאכילה', ואם כן כל שאירע דבר שמחמתו שוב אינו 'ראוי לאכילה', אף שאירע הדבר מחמת איסור אחר שנתערב בו ולא מחמת עצמו, יש כאן שינוי השם לענין עירוב, ועל כן יש לומר בזה חזקה גם לדעת האומרים שאין אומרים חזקה בתערובות איסור.

[משנ"ב שם]

בענין סעודה הראויה לאכל בין השקשות⁽¹⁹⁾.

(19) ואם בבין השמשות היה הדבר בספק, ואחר כך התברר הספק, כגון באופן המוזכר בגמרא (עירובין לו, ב) שעירב בשתי ככרות של תרומה אחת טהורה ואחת טמאה והתערבו ואין ידוע איזו טהורה ואיזו טמאה, שהדין הוא שאין זה עירוב כיון שאינו יכול לאכול אף אחת מהן מבעוד יום, והתברר באמצע השבת איזו מהככרות היא הטמאה, הסתפק הגאון יעקב (עירובין שם ד"ה מתני' מתנה אדם) אם הדבר דומה למפתח שאבד ונמצא בשבת שעירובו עירוב, או שיש לחלק שכיון שבין השמשות לא ידע איזו טהורה, נמצא ששתייהן אסורות עליו מספק, אבל אוכל הנמצא במגדל אין המניעה מצד האוכל, אלא שחסרון ידיעת מקום המפתח מעכבתו.

[משנ"ב ס"ק כז]

שקונה שביטתו ברגליו, שהוא עומד שם⁽²⁰⁾.

(20) ואם היה מהלך בכניסת השבת, דעת הראב"ד (הובא ברמב"ן עירובין מג, א) שלא קנה שביטה. והרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות שער ה' ס"ב כא) כתב, שלעולם קנה האדם שביטה במקום שהוא שם, אפילו אם היה מהלך.

[משנ"ב ס"ק כח]

בפת אפילו לכתחלה⁽²¹⁾.

(21) ובשונה הלכות (ס"ג) כתב, שמדברי החזו"א (א"ח סי' קט ס"ק טז ד"ה אח"כ) מבואר שאפשר לערב בפת אפילו ביום ראשון, ואין צריך דוק בערב שבת [וראה שם בחזו"א לענין עירוב אחר קבלת שבת, ובביה"ל לעיל סי' רסא ס"ד ד"ה אין].

[משנ"ב ס"ק לו]

משערין לעולם בסעודות בינוניות⁽²²⁾.

(22) היינו שיעור מזון שתי סעודות בינוניות. ואף שבשבת צריך לאכול שלש סעודות [כמבואר בשו"ע לעיל סי' רצא ס"א], כתב הכף החיים (ס"ק מז) שכמו שאמרו במשנה (עירובין פב, ב) בשיעור הסעודה שמשערים אותה כפי מזונו בחול ולא כפי מזונו בשבת כדי להקל על המניח את העירוב, כמו כן הקלו שלא יצטרך להניח מזון ג' סעודות, ודי בשתי סעודות.

המשך מעמוד קודם

דאורייתא, חל העירוב אף על פי שלא היה בידו בין השמשות, שכיון שמצאו לאחר מכן נחשב כאילו היה בידו, כיון שמצוי הדבר שימצאו.

העירוב, כיון שיתכן שזיכר הדין המפתח. וכן גם אם אבד לגמרי ולאחר מכן נמצא המפתח בשבת במקום שיכול להביאו בלא מלאכה

הַלְבוּת עֲרוּבֵי תַחֲמוּמִין סִימָן תַּמ

ערה

באר הגולה

ח משה שם ליה
והקדוש לה נקא
שם והקדוש רש
ט שם בשמנה י שם
בשמנה דברי יוסי
והקדוש שמעון
כ עתה ל משה
בסמך שדר ל משה
מ"ט והקדוש והקדוש
מ מ"ה שם שם שם
הקדוש, והקדוש הוא
מדין ושל לעיל סימן
ח ט שם בשמנה
ט שם בשמנה שם פ"ב
פ בתיא שם ל'
פ ארבעתן קאי.

דאלו לחולה בשמי סעודות פ"י מוטו פ"י בתיאסף בפרש דברי הסוד

ערובו ארבע אמות. ח"לפיקה, המניח ערובי תחומין שלו (יט) * בסוף התחום (ד) (כ) ונתגלגל, בתוך ארבע אמות (כא) הרי זה ערוב, חוץ לארבע אמות (כב) אינו ערוב: ו' טאבד ערובו או נשך, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לארבע אמות, או שהיתה (כג) תרומה ונטמאת, (כד) מבעוד יום אינו ערוב, משקשה הרי זה ערוב, שקנית הערוב בין השמשות; 'אם (ה) ספק, קשר, שספק הערוב קשר, והוא שהיה לו חזקת פשרות, בגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, כאבל אם לא היה לו חזקת פשרות, (כה) בגון ספק אם הגח שם אם לאו, לא: ז' לביצד עשית ערוב, אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו (כו) ולהחשיף שם, (כז) זה הוא עקר (כח) מצנתו, ונאפלו לא אמר 'שכיתתי במקומי' אלא החשיף שם ושתק, (כט) לא שנא מי שיצא מביתו להחשיף על התחום ולא שנא מי שבא בדרך וחשקה לו, קונה אלפים אמה בלא אמירה. * י' ואם אינו רוצה לטרח להחשיף שם, ילך מבעוד יום ויניח שם * מוזן שתי סעודות, (י) כל אחד ואחד * כפי מוזנו (י) * והוא חולה, (לא) או רעבתן, שעורו שתי סעודות * בינוניות שהם

באר היטב

דנתפזן לשבת בעיר היא חשוכה לו כד"א ראין לו ד"א אחרים, אבל הכא שהוא רוצה לעקר דירתו מהעיר, ראוי לתת לו במקום שפניח ערובו ד"א כי שם ביתו, עכ"ל. וכן ט"ז. ועין סימן תה ס"ק א' ב': (ה) ספק, ערב בספק טרפה אינו ערוב, דבצי סעודה הראויה לאכילה, מ"א: (י) כל אחד. עין ט"ז ומ"א מה שהנהיג:

באר הגולה

דעצם המלאכה יש בו חיוב חטאת וקרוב ששענו, גזר בו אף ששעשה שלא במתקן: * בסוף התחום ונתגלגל וכו'. הנה בטור לא נזכר לשון זה דהניח בסוף התחום, ורק בסתמא נתגלגל מחוץ לתחום, וכן משמע מרש"י דדבור הפתחיל 'הנחת', ובידור מה מרובנו ינתן דבור הפתחיל 'אינו', דלא נזקק להניח בסוף התחום, והוא הדין בהניח בתוך התחום ונתגלגל, כל שהוא ערב בתוך ארבע אמות של תחומו הרי ערוב, וחשיב כאילו לא יצא ערב לחוץ, וכן משמע מסתימת האחרונים שאין חילוק בזה, ועל"פ זה נחמתי הדברים במשנה בדרנה. ולשם דהמקמר נזכר מלשון הנרמקס, ונטל לו מרמקס דבר המצוי, להתגלגל מסוף התחום לחוץ לתחום, אבל איננו צריכי דאם הניחו בתוך התחום נחזק מסוף התחום וארע שנתגלגל עד חוץ לתחום, גם"ן ד"נא הכי, אכן מדברי הרב המגיד ושם בפרק ו' הלכה יא' מוכח בהקדא דהרמקס"ם נזקק קאמר 'הניחו בסוף התחום, ומשום דערובו קונה לו ארבע אמות במקום שהוא מנה, ולכן בנתגלגל בסוף התחום אמות לא חשיב ערב יצא חוץ לתחום, אבל בהניח ערובו בתוך התחום אמה אמות ונתגלגל לחוץ אפלו אמה אחת, לדעתו לא הוי ערוב⁽¹⁾ דהא חוץ לתחום יצא ונכחו באדם שצא חוץ לתחום, ולא אמרנו דיש לערובו גם חוץ לתחום רק הויא דהניח ערובו שם דקנה לו ארבע אמות, ויתרין בזה קשית וכו'. יתכן שהובא בט"ז, וצריך עיון: * ואם אינו רוצה לטרח להחשיף וכו'. דערוב דרגל אינו יכול לעשות על"י שליח כי אם על"י עצמו [אחרונים]: * כפי מוזנו אם הוא חולה. הני, דלא בעינן לדידה אפלו כששה ביצים

עומד שם⁽²⁾ בעת שנכנס השבת: (כח) מצנתו. והוא הדין דיכול לערב בפת אפלו לכתחלה⁽³⁾, אלא דעקר התקנה הוא ברגל, (כו) ודרי להקל עליו שלא יצטרך לילך שם בעצמו ודקא ולישב שם עד שתחשך, התירו לערב בפת, שאינו צריך לישב שם עד שתחשך, וגם יוכל לשלח על"י שליח, וברלקמה: (כט) לא שנא וכו'. הני, דבשניהם אין צריך אמירה ודי בשתיקה, אבל מכל מקום יש נפקא מנה, דכשיצא מביתו, הוא דקא ביצא (כו) על-מנת להחשיף על התחום כדי לקנות שם שביטה, אבל סתמא, דהניגו שצא מן העיר וחשקה לו חוץ תחומו ולא נתפזן לקנות שם שביטה, אינו קונה שם שביטה אלא בביתו כיון שהוא סמוך לביתו, אבל הבא בדרך וחשקה לו, אפלו לא נתפזן לקנות שם שביטה, ממילא קנה שם שביטה ויש לו אלפים לכל רוחותיו ונאפלו הוא ישר, כמו שנתבאר לעיל סימן תא [אחרונים]: (ל) כפי מוזנו אם הוא חולה. קף צריך לומר, ורוצה לומר, (מ) דחולה משערין מבעודות שלו כפי אכלו ולא בעינן אפלו כששה ביצים, והוא הדין (מ) דחוקקן משערין גם"ן כפי אכלו, אבל לאדם בריא (ל) משערין לעולם בסעודות בינוניות⁽²⁾, וברלקמה: (לא) או רעבתן. צריך לומר ורעבתן, דלא קאי אדלעיל רק דין אחד אשמועין, דאף דבוחלה בדידה

שער הציור

(יט) ש"ס ופוסקים בקמה מקומות: (כ) כן משמע מסתימת אחרונים. ועין באר הגולה: (כא) ט"ז ואלהיה רבה ותוספת-שבת, ודלא כדמשמע מב"ח: (כב) רש"י ושארי פוסקים: (ג) גמרא: (ד) מגן אברהם: (ה) מגן אברהם, וכן הוא ברמב"ם. וטעם, דחזקת פשרות תלוי בפלגא, דלהסוכרין בסימן תטו סעף ב' וג' בדין השמשות הוי ערוב, סבירא להו דלא בעינן חזקת פשרות, וכמו שכתב בהרב המגיד, ורק בספק העם משום דספק אם הניח כלל גזר, וכמו שכתבו האחרונים בסימן שער, אבל בספק טרפה לכלי עצמא אינו ערוב, דאינה ראויה לאכל בבין השמשות, והוא פשוט ב"ש"ם ונמקס"ם: (ו) גמרא: (ז) ונראה דבמה שצא מביתו כדי להחשיף על התחום, זהו נקרא מקנן כדי לקנות שם שביטה, ואינו צריך לחשב בהקדא קשבה שם כדי לקנות שביטה, ולא מצטו הפוסקים רק הויא דצא סתם מן העיר וחשקה לו, וכן משמע קצת מן תוספות דף מט עמוד ב' בדור הפתחיל צאמר, ע"ש, ומדברי הרשב"א בחורשו, אכן מדברי הלבוש בסעף זה לא משמע הכי, וכן לקח בסימן תטו סעף ב' משמע גם"ן בדברי הלבוש, וצריך עיון למעשה: (מ) בתיאסף ובי"ח ומגן אברהם וט"ז. וכן משמע מהגרא: (מ) גמרא: (ל) עבודת הקדש: